

BALKANLAR'DA KARIŞTIRILAN İKİ BEKTAŐI ZAVİYESİ: XV-XVI. YÜZYILDA OSMAN BABA VE OTMAN BABA TEKKELERİ

Ayşe KAYAPINAR¹
Levent KAYAPINAR²

ÖZET

XV. yüzyılın ilk çeyreğinde kurulan Osman Baba zaviyesi ile XV. yüzyılın son çeyreğinde kurulan Otman Baba tekkesi birbirine karıőtırılmaktadır. Bu çalıőmada Balkanlar'daki bu iki önemli Bektaőı tekkesinin kurucularının ayrı kişiler olduğu saptanmıőtır. Osmanlı tahrir defterlerinden istifade edilerek 1515-1573 yılları arasında bu iki zaviyenin geliőimi incelenmiőtir. Yapılan lokalizasyon çalıőmasıyla da Osman Baba'dan farklı olan Otman Baba zaviyesinin yeri konusunda önermede bulunulmuőtur.

Anahtar kelime: Bektaşılık, Balkanlar, Bulgaristan, Hasköy, Otman Baba, Osman Baba

TWO MIXED BEKTASHI DERVISHES LODGES IN THE BALKANS: OSMAN BABA AND OTMAN BABA DERVISH CONVENTS IN THE XVth-XVIth CENTURIES

ABSTRACT

The Dervish lodge of Osman Baba founded in the first quarter of the XVth century and the Dervish convent of Otman Baba established in the last quarter of the same century are mixed with each order each other. In this article we determine that the founders of these two important Bektashi convents in the Balkans are two different people. Using Ottoman survey registers dated between 1515-1573 we study the evolution of these two lodges. With the localization enterprise we try to determine the place of the convent of Otman Baba which is different from Osman Baba lodge.

Keywords: Bektashizm, Balkans, Bulgaria, Haskovo, Otman Baba, Osman Baba

1 Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. kayapinarayse@yahoo.com.

2 Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. leventkayapinar@hotmail.com.

I- Giriş

Günümüzde Osman Baba (Otman Baba)'nın türbesi Bulgaristan'ın Hasköy iline bağlı Trakiets köyünün Tekke (Teketo) mahallesinde bulunmaktadır. Tekke adlı yerleşim birimi, Osmanlı döneminde Tekkeköy olarak geçmektedir. Bugünkü Trakiets diye isimlendirilen köyün Osmanlı dönemindeki adı İlyas veya İlyasça'dır. Bölgede oturan Türklerin ağzında köyün adı, Elesçe'ye dönüşmüştür. (Acaroğlu 2006: 317) Türbenin üzerinde iki tane yazıt bulunmaktadır. Yazıtlardan birinde Osman Baba, diğesinde Otman Baba ismi geçmektedir. (Venedikova 2006: 86-93) Türbenin üzerinde bulunan bu yazıtlara bakılırsa Osman Baba ile Otman Baba aynı kişilerdir. Şu ana kadar Otman Baba'dan bahseden araştırmacılar, onun zaviyesinin yerini tam olarak tespit etme çabası göstermemişlerdir. Sadece zaviyesinin Hasköy civarında olduğunu söylemekle yetinmişlerdir. Ayrıca bütün çalışmalar Otman Baba Velâyetnamesinden (Kılıç vd. 2007), Evliya Çelebi Seyahatnamesinden ve Faziletnameden hareketle şekillenmiştir.³ Otman Baba (Osman Baba)'nın türbesinin bulunduğu yeri tespit eden araştırmacılar da bulunmaktadır. Ancak XVI. yüzyıl Osmanlı tahrir defterlerinden de yararlanan bu araştırmacılar Otman Baba ile Osman Baba'nın farklı kişiler olabileceğini vurgulamamışlardır. (Kiprovskaya 2008: 197) Bununla birlikte Çirmen Sancağı üzerine doktora tezi hazırlayan Dr. Siddik Çalık, Osman Baba ve Otman Baba zaviyelerini XVI. yüzyıl Çirmen Sancağı tahrir defterlerine istinaden ayrı ayrı ele almış, tahrirde geçen Otman Baba zaviyesinin nerede olduğunu tespit edememekle beraber Otman Baba'nın Otman Baba Velayetnamesinin kahramanı olan kişi ve Osman Baba'nın zaviyesinin ise Koçaşlı, Aydoğmuş ve Tekkeköyleri civarında olması muhtemel olduğunu belirtmiş, ancak bu köylerin tam olarak nerede olduğunu lokalize etmemiş veya konkordans teşebbüsünde bulunmamıştır. (Çalık 2005: 121-122; 124-125)

Bu çalışmanın amacı, 1378-1478 yılları arasında yaşadığı kabul edilen (Ocak 1983: s. 16; Şahin 2007: s. 6) Otman Baba'nın Osman Baba ile aynı kişi olup olmadığını sorgulamak, Osman Baba ve Otman Baba zaviyelerinin bulunduğu yerleri lokalize etmek, iki zaviye ile ilgili 1515-1573 yılları arasında Osmanlı tahrir defterlerinin verdiği bilgileri sunarak değerlendirmek ve mümkün olduğunca burada geçen yerleşim birimlerinin lokalizasyonunu ve konkordansını yapmaktır.

3 Nejat Birdoğan. (1995). Anadolu ve Balkanlar'da Alevi Yerleşmesi, Ocaklar-Dedeler-Soyağaçlar, İstanbul: Mozaik Yayınları, s. 57-60; Mélikoff, Irène. (1999). "14.-15. Yüzyıllarda İslam Heterodoksluğunun Trakya'ya ve Balkanlar'a Yerleşme Yolları", Sol Kol Osmanlı Egemenliğinde Via Egnatia (1380-1389), ed. Elizabeth A. Zachariadou. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s. 179; Halime Doğru. 2002. "Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de Fetih ve İskan Siyaseti", Türkler, ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, c. 9, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 170-171 (s. 165- 176); Haşim Şahin, "Otman Baba", DİA, c. 34, İstanbul, 2007, s. 6-8; İnalçık, Halil. (2009). "Otman Baba ve Fatih Sultan Mehmed", *Doğu-Batı Makaleler I*. Ankara: Doğu-Batı Yayınları, s. 139-163; Mélikoff, Irène. (2009). "Bulgaristan'da Deliorman Kızılbaş Topluluğu", *Uyur idik Uyardılar, Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları*, İstanbul: 130.

II – Osman Baba ve Otman Baba'ya ait kayıtlar

Birinci kaynağımız TT 50, 1515/1516 (H. 921) tarihli mufassal tahrir defteridir. Defter, eksiksizdir ve 284 sayfadan ibarettir. Bu defterde Çirmen, Ergene, Hasköy, Yenice-i Çirpan, Akça Kızanlık, Tekfurdağ ve Yenice-i Zağra nahiyelerindeki has, zeamet, timar ve vakıf kayıtlarını içermektedir. Osman Baba zaviyesinin kaydı, TT 50 numaralı defterin 130. sayfasında yer alır. Bu kayıt şu şekildedir:

TT 50, s. 130

Zaviye-i merhum Osman Baba, Hasköy nevahiyesinde ber mucceb-i defter-i atik -hazreti padişah-ı alempenah hükmi- cihan-muta- erzani kılmış yurdunu hududıyla ve tekkesini tasarruf idüb ikamet ede etraftan gelen kurban için koyuna amil dahl itmeye ve resm taleb kılınmya nazar kılınub mukarrer kılındı deyu deftere sebt olunmuş badehu merhum ve mağfurun leh Sultan Bayezid Han tekrar hükmi- şerif sadaka idüb emr eylemişler ki zıkr olan tekke ve ana muataallik olan bağa ve bağçeye ve değirmene kimesne vakfımdır deyu niza' iderse men ve def oluna deyu.

Behlül Derviş veled-i Tunç? (ya da tovice?), Bektaş Derviş veled-i Abdullah, Ahmed Derviş veled-i Abdullah, Adil Derviş veled-i Abdullah, Derviş Ali veled-i Muhammedi;

TT 50, s. 131

Tetimme-i zaviye-i merhum Osman (عشمان) Baba

Kasım Derviş veled-i Mahmud, Yunus Derviş veled-i Abdullah, Nebi Derviş veled-i Abdullah, İbrahim Derviş veled-i Abdullah, Hasan Derviş veled-i Abdullah;

Davud Derviş veled-i Abdullah, Kozlu Derviş veled-i Abdullah, Derviş Ali veled-i Abdullah, Ali Derviş veled-i Hamza, Nev Hüseyin Derviş veled-i Musa;

Yusuf Derviş veled-i Abdullah, Şirmerd Derviş veled-i Abdullah, İsmail Derviş veled-i Abdullah, Sinan Derviş veled-i Abdullah, Durmuş Derviş veled-i İbrahim

Mezkur dervişler zıkr olan tekkede sakinlerdir.

Asiyab, Kırkpınar, 4 bab mezkur değirmenlerin ikisini İlyas voyvoda vakf itmiş ve ikisini Benli Hasan vakf itmiş.

Bağçe, Aydoğmuş nam karye civarındadır, hasil-ı meyve-i emrud 3 araba

Bağçe, Beyköy nam karye civarındadır, hasil-ı meyve-i emrud, 2 araba

Bağçe, Abdallar kendüler timar eylemişler Tekke civarındadır, hasil-ı meyve-i emrud 2 araba tamamı 3 araba

Konuş nam karye yanında İskender Bey oğlu Yahya Bey mezkur tekkeye bir çeltük dengi vakf itmiş, hasil 6 müd pirinç

*Bağçe, Koçaşlı nam karye civarında üzümcü yeri vakf eyledüğü, hasıl-ı meyve-i emrud bir araba
Bağçe, Sarnıç Pınarı, vakf-ı Yunus Dede Hasıl-ı meyve 100*

Otman Baba'nın zaviyesi ise bu defterin 134. sayfasında şu şekilde geçmektedir.

II 50, s. 134

*Nahiye-i Hasköy'de Akyazı'da Hacı Hüseyin Kışlası yanında bazı hali yer Doğançı Saruhan nam karye subaşı Ali veled-i Musa'dan **Atman (اتمان) Baba** nam derviş yüz akçe tapu virüb zikr olan yerde zaviye bünyad idüb bu hususda merhum ve mağfurun leh Sultan Bayezid Han aleyhü'r-rahme ve'l-gufrândan sene sitte ve semanin ve semanemie Şevval evvelinden müverreh hükm-i şerif ibraz idüb fehvasında buyurmuşlar ki haricden kurban için gelan koyuna amel dahl eylemeye ve resm taleb kılmaya ve zikr olan yurd ve tekke, mezkur dervişlerin taht-ı tasarrufunda olub padişahımız Sultan Selim Handan sene işrin ve tisamie Muharreminin evasıtıyla müverreh hükm-i şerif getirüb hariç ez defter olub mezkur Atman (اتمان) Baba'nın evladı deftere sebt olunmasın maksud eyledikleri ecilden deftere sebt olundu.*

Dede Bali veled-i Atman (اتمان) Baba, Tirbudak birader-i o, Nesimi veled-i Kebir Dede, Muhib Derviş veled-i İskender, Müstecab Abdal veled-i Kocalıca;

İskender atik-i Atman (اتمان) Baba, Gönder veled-i Hayreddin, Hüseyin Kulu Doğançı, Ferhad veled-i Abdullah, Hüseyin atik-i Yakub Bey;

Cafer atik-i Ali Paşa

El-hınta müd 5 700, Zahire fi 5 75, Eş-şair müd 2 200

Mezkurun şey-i Allah ile kanaat iderler ve kurban için gelan koyun 400 res.

H. 921/M. 1515-1516 yılında tutulmuş Osman ve Otman (Atman) Baba'ya ait bu ilk kaydı karşılaştırdığımız zaman Osman Baba'nın merhum sıfatıyla anıldığını görürüz. Dolayısıyla bu tarihte Osman Baba yaşamamaktadır. Buna karşılık Otman (Atman) Baba için bu sıfat kullanılmamaktadır ve Otman (Atman) Baba isminin geçtiği yerde mezkûr sıfatıyla anılmakla beraber bu tarihte hayatta olup olmadığı kesin değildir. Otman Baba Velayetnamesine göre Fatih Sultan Mehmet döneminde Otman Baba'nın yaşadığı ve elimizdeki en erken tahririn II. Bayezid dönemine atıfta bulunduğu düşünülürse Otman Baba'nın bu tarihlerde hayatta olmadığını söyleyebiliriz.

Osman Baba zaviyesinin Sultan Bayezid döneminden önce (muhtemelen Fatih Sultan Mehmet döneminde) Hasköy nahiyesinde inşaat edildiği belirtilmektedir. Osman Baba'nın bu dönemde kurban için gelen koyunlara vergi memurlarının karışmaması ve vergi talep etmemesi gibi elde ettiği bazı imtiyazların Sultan Bayezid Han tarafından da yenilediğini, adı geçen tekke ve ona bağlı bağ, bahçe ve değirmene kimsenin vakfıdır diye teşebbüste bulunamayacağı belirtilmektedir. Osman Baba'nın Hasköy nevalisinde bulunduğu belirtilen

zaviyesinin civarında coğrafi olarak Kırkpınar, Aydoğmuş, Beyköy, Konuş, Sarnıç Pınarı ve Koçaşlı adlı köylerin bulunduğu belirtilmektedir.

Buna karşılık Otman (Atman) Baba zaviyesinin Hasköy'de bulunan Akyazı'da Hacı Hüseyin Kışlası⁴ yanında bulunan yerde inşa edildiği kayda geçirilmiştir. Bu tekkenin Otman Baba tarafından bünyad edildiğine vurgu yapılmıştır. Bu inşa edilen zaviyeye Hicri 1 Şevval 886 tarihinde yani Miladi 23 Kasım 1481 tarihinde Sultan Bayezid tarafından buraya gelen kurbanlık koyun için vergi talep edilmemesi konusunda bir hüküm-i şerifin ibraz edildiği belirtilmiştir. Bu muafiyet 920 yılı Muharrem ayının evasıtında yani 7-16 Mart 1514 tarihinde Sultan Selim tarafından verilen bir hüküm-i şerifle Otman Baba'nın evlatlarına da verilmiştir.

Büyükük açısından bakıldığı zaman Osman Baba zaviyesinde 20 kişinin yaşadığı ve tamamının derviş olduğu anlaşılmaktadır. Onomastik açıdan bakıldığı zaman, Osman Baba zaviyesinde kayıtlı dervişler arasında Bektaş, Şirmert, Ahmet, Ali gibi Bektaşilik kültüründe yoğun olarak kullanılan isimler dikkat çekmektedir. Diğer bir unsur ise, pek çok dervişin baba isminin Abdullah olmasıdır. (A. Kayapınar 2010: 152-155) Buna karşılık Otman Baba zaviyesinde 11 kişi yaşamakta olup bunlardan ikisi Otman Baba'nın çocukları, birisi Otman Baba'nın, birisi Yakup Bey'in, diğeri Ali Paşa'nın olmak üzere üç atikin ve bir derviş sıfatı, bir de abdal sıfatı taşıyan kişinin yer aldığı görülmektedir. Kişi adları bakımından Bali, Nesimi gibi Alevi-Bektaşî kültüründeki önemli isimler, Ali, Cafer, Hamza, Hasan, Hüseyin, Mehmet ve Musa gibi ehl-i beyt isimleri yaygın olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. (A. Kayapınar 2010: 157-158)

Ekonomik olarak, Osman Baba zaviyesinin dört adet değirmenin bulunduğu, Aydoğmuş ve Beyköy adlı köylerin civarında toplam beş araba armutun toplandığı bahçelerinin yer aldığı abdalların kendileri tarafından işlenen üç arabalık armut bahçeleri olduğu belirtilmektedir. Ayrıca İskender Beyoğlu Yahya Bey tarafından tekkeye bağışlanan bir çeltik denginin olduğu da kaydedilmektedir. Buna karşılık Otman Baba zaviyesinin ise, 5 müddük buğday geliri, 2 müddük arpa geliri bulunduğu ve zaviyede yaşayan kişilerin şey-i Allah ile kanaat ettikleri ve yıllık 400 baş koyunun kurban için zaviyeye getirildiği belirtilmektedir.

İkinci kaynağımız 1530 tarihli TT 370 numaralı Muhasebe-i Vilâyet-i Rumeli Defteridir. Bu defter, iki cilt hâlinde 2002 yılında Başbakanlık Osmanlı Arşivi yayımları arasında basılmıştır. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi 2001-2002) Kanuni Sultan Süleyman'ın emri üzerine hazırlanmış bir muhasebe defteridir. TT 370 numaralı defter, Osman Baba ve Otman Baba zaviyelerini 341. sayfasında kaydedilmektedir.

Osman Baba ile ilgili kayıt şöyledir:

---

4 İncelediğimiz Osmanlı tahrir defterlerinde bu yerleşim biriminin adı Hacı Hasan Kışlası olarak okumak da mümkündür. Ancak bu yerleşim merkezi değil de, Hacı Hüseyin Mahallesi adında bir yerin olması, bizi bu şekilde okuma tercihinde bulunmamıza neden olmuştur.

TT 370, s. 341

Zaviye-i Osman Baba (عثمان), Hasköy nevahisindedir.

Hıdmetkaran-ı dervişan-ı zaviye-i mezbure nefer 69

Asiyabha-yı zaviye-i mezkure 3 bab fi sene 3000

Bağçeha-i zaviye-i mezkure 5 aded hasil 500

Denk-i çeltük der kurb-ı karye-i Konuş'da vakf-ı Yahya Bey veled-i İskender Bey

Hasıl-ı ark 6 müdd

Evani-i zaviye-i mezkure

Kazgan kıta 16, Sahan hurcu kıta 30, Tepsi hurcu 37, Bakraç kıta 16, Tava kıta 7, Keğça kıta 10, Bakraç-ı diğer kıta 2, Tepsi-i sade kıta 30, Sahan-ı sade 27;

Tepsi-i kuru 6 kıta, Tas kıta 7, Tas... (**silik**) 4 kıta, Tas-ı kilar 20 kıta, Bir badiya, Bakraç hurcu 2, Çerağ, 30, Şamdan 2 kıta

Asiyab-ı Ahmed Dede, kurb-ı Ilıca, nefis-i Hasköy'de zaviyesine vakf itmışdir Hasil el-galle, harab

Otman Baba ile ilgili kayıt aşağıda verilmiştir:

TT 370, s. 341

Zaviye-i Otman (اتمان) Baba, Akyazı'da Hacı Hüseyin Kışlası kurbunda bazı hali yerleri ki mezkur Osman (عثمان) Baba tapulayub üzerinde bir zaviye bina idüb kurban için gelen koyuna amil dahl itmeye deyu ellerinde selatin-i nahiden hükümleri var.

Dervişan nefer 5. Mezkurlar şey-i Allah ile kanat iderler kurban için gelen koyun 350 res

Bağçe-i Behlül Dede ma'a tarla

1530 tarihinde iki zaviye için tutulan bu kayıtlar karşılaştırıldığında Osman Baba zaviyesinin 1515 yılındaki kayıt gibi (عثمان) şeklinde yazıldığı görülmektedir. Buna karşılık daha önce Atman (اتمان) şeklinde kaydedilmiş olan zaviyenin daha sonra genel olarak adlandırılacak Otman (اتمان) şeklinde yazıldığı görülmektedir. İsim konusunda diğer bir nokta ise, katibin Otman adının kullanılmasında çok dikkatli olmaması ve hemen ikinci satırda Otman (اتمان) yazdıktan sonra onun için Osman (عثمان) yazım şeklini de kullanmış olmasıdır. Dolayısıyla 1530'lu yıllardan itibaren Osman ve Otman Baba kullanımında bir karışıklık başlamış gözükmektedir.

Demografik olarak 1530 yılında her iki zaviyeye de baktığımızda Osman Baba zaviyesinin derviş sayısında artış gözlemlenirken, Otman Baba zaviyesinde ise düşüş tespit edilmiştir.

1515 yılında Osman Baba zaviyesinde 20 olan derviş sayısı, 15 yıl sonra 69'a çıkarken Otman Baba zaviyesinde 11 olan derviş sayısı 1530'da 5'e düşmüştür. Bu rakamlara bakarak Osman Baba zaviyesi büyürken Otman Baba zaviyesinin küçüldüğünü söyleyebiliriz. Bu görüşü destekleyen diğer bir datamız ise, 15 yıl önce Otman Baba zaviyesinde yıllık 400 adet kurbanlık koyun kesilirken 1530 yılında bu sayı 350 adete düşmüştür.

1530 tarihli kayıttaki dikkat çeken diğer bir unsur Osman Baba zaviyesinde kullanılan günlük mutfak malzemesi konusunda detaylı bilgi sunmasıdır. Kullanılan malzemeler arasında 16 adet kazan, 30 adet sahan hurcu, 37 adet tepsi hurcu, 18 adet bakraç, 7 adet tava, 10 adet kepçe, 36 tepsi, 27 adet sahan, 31 adet tas, 1 adet badiya (toprak kap), 2 adet bakraç hurcu, 30 adet çerağ, 2 adet şamdanı sayabiliriz.

Üçüncü Kaynağımız TT 385, Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) dönemine aittir. Bu defterin tarihi tam olarak bilinmemektedir. Defterin başı eksiktir ancak sonu tamdır. TT 385 nolu defter, 429 sayfadan ibaret olup Çirmen, Hasköy, Akçe Kızanlık, Yenice-i Zağra, Yenice-i Çirpan, Filibe, Ergene, Cebel-i Tekfur nahiyelerindeki has, zeamet, timar ve vakıfları kaydeden mufassal defter niteliğindedir. Defter 1541 yılından sonraki bir tarihte düzenlemiştir. (Çalık 2005: 9) Osman Baba'nın zaviyesi TT 385 numaralı defterin 365. sayfasında aşağıdaki gibi kaydedilmiştir.

TT 385, s. 365

Zaviye-i Osman (عشمان) Baba, Hasköy nevahisinde ber mucceb-i defter-i atik - hazret-i padişah-ı alempenah hükm-i cihan-muta - erzani kılınmış, yurdunu ve tekkesin hududuyla tasarruf idüüb ve etrafdan kurban için gelen koyuna amil dahl itmeye ve resm taleb kılmaya deyu hükmüne nazar olunub mukarrer kılınub deftere sebt olunmuş badehu Sultan Selim Han - aleyhü'r-rahme ve'l-gufran - tekrar hükm-i şerif sadaka idüüb emir eylemişler ki zikr olan tekke ve ana müteallik olan bağa ve bağçeye ve değirmene kimesne dahl ve niza iderse men ve def oluna deyu suret-i hükm defter-i atikte mukayyed olunmağın defter-i cedid-i hakaniye dahi bu minval üzere sebt olundu.

Hidmetkaran-ı zaviye-i mezbure

Şahkulu veled-i Aydın Dede, Hacı Nasuh veled-i İsa, Nazar veled-i Yahşi, İsmail Dede veled-i Abdullah, Hacı Cafer veled-i Abdullah;

Bali Dede veled-i İskender, Abdi Dede-türbedar, Ferhad Dede veled-i Abdullah, Gül Dede veled-i Abdullah, Hüseyin Dede veled-i Ramazan;

Hüseyin veled-i Abdullah, Ahmed veled-i Abdullah, Mustafa-debbağ, Pervane- pabuççı, Nasuh veled-i Abdullah;

Mustafa veled-i Abdullah, Pervane Abdullah, Cafer veled-i Abdullah, Sule veled-i Abdullah, Hasan veled-i Abdullah;

Cafer veled-i Abdullah, Abdi veled-i Hasan, Gündoğdu veled-i Hızır, Bektaş Dede veled-i Musa, Kanber birader-i o;

Hasan veled-i Abdullah, Salih veled-i Memi, Musa veled-i Abdullah, Çagrır veled-i Abdullah, Burak veled-i Abdullah;

Mani veled-i Veli Dede, Şahkulu veled-i Bektaş, Mümin veled-i Bektaş, Nasuh veled-i Bektaş, Yunus veled-i Bektaş;

Hüdavirdi veled-i Kamber, Pir Ali veled-i Kamber, Derviş veled-i Kamber, Şükür veled-i Kamber, Hızır veled-i Kamber;

Turali veled-i Kabil, Kurd veled-i Kabil, Mehmed veled-i Kabil, Bali veled-i Kabil, Şahkulu;

Murad veled-i Abdullah, Mustafa veled-i Abdullah, İnehan veled-i Abdullah, Malkoç Abdullah, Ahmed veled-i Abdullah;

Hasan veled-i Abdullah, Zeynel veled-i Kamber, Ali veled-i Dede, Şahkulu veled-i Hüseyin, Ali veled-i İlyas;

TT 385, s. 366

Veli Yevm Dede, Kurd veled-i o, Zulfikar veled-i o, İnesi birader-i o, Yusuf veled-i Abdullah; Kurban veled-i Abdullah, Ali veled-i Mümin, Şaban Divane, Haydar veled-i Ali, Kalender veled-i Hasan;

Üveys Dede veled-i Mehmed, Turdu veled-i Kılıççı Mustafa, Memi veled-i Kılıççı Mustafa;

Kıbtıyan-ı zaviye-i mezbure

Kurd Hacı, Mustafa Hacı, Mihal Hacı, Veli Mustafa, Nebi Mustafa;

Bazarlı Yakub, Yolageldi Hamza, Kurd Hamza, Tatar Abdullah;

Asiyabha-yı zaviye-i mezbure

Asiyab-ı vakf-ı İlyas Baba bab 3 hasil-ı galle 10 müdd

Asiyab-ı Kırkpınar vakf-ı Yeniçeri Hüseyin bab 3 hasil-ı galle 12 müdd

Asiyab-ı Ahmed Dede der kurb-ı Ilıca harab şod

Asiyab-ı vakf-ı Koçi Bey der nezd-i Doğmuş bab 2 hasil-ı galle 10 müdd

Asiyab-ı vakf-ı Mahmud Bey der karye-i Koçaşlı bab 2 hasil-ı galle 10 müdd

Denk-i ark-ı çeltük der kurb-ı Doğmuş vakf-ı Yahya Bey hasl 5 müdd

Denk-i çeltük der kurb-ı Doğmuş an vakf-ı Koçi Bey hasil 5 müdd.

Bağçeha-yı zaviye-i mezbure

Bağçe-i Aydoğmuş nam karye civarında hasil 100

Bağçe-i Beyköy nam karye civarında hasil 100

Bağçe-i zaviye ki abdallar timar eylemişler hasil 100

Bağçe-i Sarnıç pınarı vakf-ı Yunus Dede hasil 100

Bağçe-i Cemşid Ağa der kurb-ı Karaca Dede der kurb-ı karye-i Koçaş hasil 50

II 385, s. 367

Bağçe-i Sefer der nezd-i karye-i Koçaş hasil 40

Bağçe-i Mehmed der nezd-i karye-i Koçaş hasil 40

Bağçe-i zaviye ki abdallar timar eylemişler hasil-ı vakf-ı Nebi Dede

Bağçe-i Kebe Musa der kurb-ı Gökçeler hasil 30

Bağçe-i İvaz Dede der kurb-ı Gökçeler hasil 30

Bağçe-i zaviye-i m 100 dönüm

Hasıl

El-hınta 30 müdd, Şair 10 müdd, Çavdar 10 müdd, Zahir 10 müdd

Evai-i vakf-ı zaviye-i mezbure

Kazgan 40 kıta, Sahan hurcu 100 kıta, Tepsi hurcu 30 kıta, Tepsi sade 20, Bakraç-ı büzürg 15 kıta;

Bakraç-ı küçük 10 kıta, Tava 10 kıta, tas 20 kıta, Keşçe 10 kıta, Keşgir 9 kıta;

Tepsi-i kuru 30 kıta, Sini 3 kıta, Çerağ 30 kıta, Şamdan 10 kıta, Badiya 1 kıta;

ve beş bakraç

Otman Baba zaviyesi ise aynı defterin 370. sayfada yer almaktadır.

II 385, s. 370

Zaviye-i Otman (اتمان) Baba, Akyazı'da Hacı Hüseyin Kışlası kurbunda bazı hali yer Doğanlı Saruhan nam karye subaşı Ali veled-i Musa'dan mezkur Otman (اتمان) Baba nam derviş yüz akçe resm-i tapu virüb zikr olan yerde zaviye bünyad idüb bu hususda merhum mağfurun leh Sultan Bayezid Han - aleyhü'r-rahme ve'l-gufrandan - sene sitte ve semanin ve semanemie Şevvali evvelinden suret-i hükm-i şerif ibraz idüb fehvasında buyurmuşlar ki haricden kurban için gelen koyuna amil dahl eylemeye ve resm taleb kilmaya ve zikr olan yurd tekke-i mezbur dervişin taht-ı tasarrufunda olub padişahımız Sultan Selim Handan sene işrin ve tisamie Muharreminin evasıyla müverreh suret-i hükm-i şerif getirüb hariç ez defter olub mezkur Otman (اتمان)

Baba'nın evladı sebt olunmasını maksud eyledükleri ecilden deftere sebt olundu defter-i atikde mukayyed bulunmağın defter-i cedid-i hakaniyeye dahi kayd olundu.

Şeyh Kızıl Deli, Nesimi veled-i Kızıl Deli, Bazar veled-i Nesimi, Şaban veled-i Nazar, Hasan veled-i Cafer;

Ali birader-i Hasan Dede, Veli birader-i Hasan Dede, Nebi veled-i Cafer, Mehmed birader-i o, Muaddil veled-i Cafer;

Memi Dede veled-i Abdullah, Hamza Dede veled-i Ayas, Musa veled-i İlyas, Ali veled-i Bahar, Hüdavirdi veled-i Umur;

Mezkurlar şey-i Allah ile kanaat iderler kurban için gelen 200 res.

1541 yılından düzenlendiği anlaşılan TT 385 numaralı defterdeki Osman ve Otman Baba'ya ait bilgileri karşılaştırdığımızda Osman Baba zaviyesinin 1530 yılında ulaştığı büyüklüğü koruduğu görülür. Daha önce 69 olan derviş sayısı bu tarihte 68 olarak kaydedilmiştir. Ancak bu sayıya daha önce görmediğimiz ve 9 kişiden oluşan Kıptiyan grubu da eklenmiştir. Zaviyede kullanılan mutfak malzemesi karşılaştırıldığında 1541 yılında büyük bir artış olduğu görülür. Kazan sayısı, 16'dan 40'a, sahan hurcu 30'dan 100 çıktığını tespit edebiliyoruz. Bu rakamlar Osman Baba zaviyesinin Otman Baba zaviyesine göre çok daha büyük olduğu ve daha fazla kişiye hitap ettiğini göstermektedir. Buna karşılık Otman Baba zaviyesinde 1530 yılında beş olan derviş sayısının 15'e çıktığını, zaviyeye daha önce yılda 350 kurbanlık koyun gelirken bu rakamın 200'e düştüğünü görüyoruz. Ancak, dervişlerin isimlerine baktığımız zaman zaviye şeyhinin adının Kızıldeli, oğlunun Nesimi, torunun da Bazar isimlerini taşıdığını tespit ediyoruz. Bu isimlerin üstündeki kayıta "*mezkûr Otman (اسمان) Baba'nın evladı sebt olunmasını maksud eyledükleri ecilden deftere sebt olundu, defter-i atikde mukayyed bulunmağın defter-i cedid-i hakaniyeye dahi kayd olundu*" ibaresinden Kızıldeli'nin Otman Baba'nın soyundan gelen birisi olabileceğini tahmin etmekteyiz. Ayrıca, Kızıldeli isminin zaviye şeyhi tarafından kullanılıyor olması, günümüzde Bektaşî olgusu içinde yer alan Kızıl Deli kültürünün Otman Baba zaviyesi üzerinde de etkili olduğunu gösteriyor. Karşılaştırmamızdan çıkan diğer bir sonuç ise, Fatih, Bayezid ve I. Selim'den sonra Kanuni Sultan Süleyman tarafından da Osman Baba zaviyesine tanınan muafiyetlerin yenilendiğini görüyoruz. Aynı durum Otman Baba zaviyesi için de geçerlidir.

Sonuncu kaynağımız II. Selim dönemine ait ve H. 980 tarihini (1572/1573) taşıyan TT 521 numaralı mufassal defterdir. Toplam 504 sayfası olup eksiksizdir. Çirmen, Hasköy, Yenice-i Zağra, Akçe Kızanlık, Çirpan, Ergene, Filibe, Rodosçuk, İneçik, Migalkara ve Ferecik nahiyelerine ait has, zeamet, timar ve vakıfları ihtiva etmektedir. Osman Baba'nın zaviyesi bu defterin 444. ila 446. sayfaları arasında yer almaktadır.

TT 521, s. 444

Zaviye-i merhum Osman (عثمان) Baba, Hasköy nevalisinde ber muceb-i defter-i atik - hazret-i padişah-ı alempenah cihan-muta - erzani kılmış yurdunu ve tekkkesin hududuyla tasarruf idüb ve etraftan kurban için gelen koyuna amel dahl etmeye ve resm taleb kılmaya deyu hükmüne nazar olunub mukrarrer kılınub deftere sebt olunmuş badehu Sultan Selim Han - aleyhü'r-rahme ve'l-gufran - tekrar hükm-i şerif sadaka idüb emr eylemişler ki zikr olunan tekke ve ana müteallik olan bağa ve bağçeye ve değirmenine kimesne dahl ve niza iderse men ve def oluna deyu suret-i hükm defter-i atik-i hakanide mukayyed olmağın defter-i cedide dahi bu minval üzere sebt olundu deyu defter-i atikte mukayyed bulunub hala padişahımız - eaze Allahu ensarehu hazretleri - dahi evamir-i sabıka ve defatir-i salife mucebiyle amel oluna ve zaviye cem olunan koyundan olugelane mugayır resm alınmaya deyu hükm şerif verilmeğın hala uslub-ı sabık üzere kayd olundu.

Hıdmetkaran-ı zaviye-i mezbure

Mehmed veled-i İmir, Abdi veled-i Hasan, Hamza veled-i Hüseyin, Sadi veled-i Memi, Gül Dede veled-i Abdullah;

Mahmud Dede veled-i Abdullah, Veli veled-i Aydın, Nasuh veled-i Ali, İmir veled-i Behlül, Nebi veled-i Şahkulu;

Şahkulu veled-i Hüseyin, Şahvirdi veled-i o, Mustafa veled-i Abdullah, Kurd Ali veled-i o, Şahkulu veled-i Bektaş;

Derviş veled-i o, Muin veled-i Veli, Müimin veled-i Bektaş, Sefer veled-i Yakub, Yunus veled-i Bektaş;

Hüdavirdi veled-i Kanber, Pir Ali veled-i Kanber, Derviş veled-i Kanber, Kabil veled-i Musa, Mehmed veled-i o;

Süleyman veled-i Oruçbey, Ahmed veled-i Abdullah, Hasan Dede veled-i Kölemen, Bali Dede veled-i Yevm Dede, Kurd Ali veled-i o;

Kurd Dede veled-i Veyis Dede, Kalender veled-i Hasan Dede, Zulfikar birader-i o, Derviş birader-i o, Güçbeyi birader-i o;

Haydar veled-i Ali, İbrahim veled-i Kalaycı-derzi, Mahmud veled-i Abdullah, Mustafa veled-i İlyas, Tur Hoca veled-i Ahad Dede;

Ramazan veled-i Ahad Dede, Halil Dede veled-i Ahad Dede, Ali Dede birader-i o, Orhan Dede veled-i Ahad Dede, Süleyman birader-i o

Kıbtıyan-ı zaviye-i mezbure

TT 521, s. 445

Kurd veled-i Hacı, Mustafa veled-i Hacı, Mihal veled-i Hacı, Hüdavirdi veled-i Hacı, Mustafa veled-i Veli;

Bazarlı veled-i Yakub, Yolageldi Hamza, Sefer birader-i o, Hüdavirdi veled-i Nebi

Asiyabha-yı zaviye-i mezbure

Asiyab bab 3 hasil-ı galle müd 10

Asiyab-ı Kırkpınar vakf-ı yeniçeri Hüseyin bab 3 hasil-i galle müd 12

Asiyab-ı vakf-ı Koçi Bey der nezd-i karye-i Doğmuş bab 2 hasil-ı galle müd 10

Asiyab-ı vakf-ı Mahmud Bey der karye-i Koçaşlı bab 20, hasil-ı galle 10 müdd

Denk-i ark-ı çeltük der kurb-ı karye-i Doğmuş, vakf-ı Yahya Bey hasil 5 müdd

Denk-i çeltük vakf-ı Koçi Bey der kurb-ı karye-i mezbur hasil 5 müdd

Bağçeha-yı zaviye-i mezbure

Bağçe-i Aydoğmuş nam karye civarında hasil 100

Bağçe-i Beyköy nam karye-i civarında hasil 100

Bağçe-i zaviye ki abdallar timar eylemişler hasil 100

Bağçe-i Sarnıç pınarı vakf-ı Yunus Dede hasil 100

Bağçe-i Cemşid Ağa der nezd-i karye-i Kocaş hasil 40

Bağçe-i Karaca Dede der kurb-ı karye-i Kocaş hasil 50

Bağçe-i Sefer der nezd-i karye-i Kocaş hasil 40

Bağçe-i Mehmed der nezd-i karye-i Kocaş hasil 40

Bağçe-i zaviye ki abdallar timar eylemişler hasil-ı vakf-ı Nebi Dede 40

Bağçe-i Kebe Musa der kurb-ı karye-i Gökçeler hasil 30

Bağçe-i İvaz Dede der kurb-ı Kökler Gökçeler hasil 30

Bağçe-i zaviye-i m 100 dönüm

Hasıl

El-hınta müdd 30, Şair müdd 10, Çavdar müdd 10, Zahir müdd 10, Alef müdd 10.

*Yaylak-ı Kılıçburnu der tasarruf-ı dervişan-ı zaviye-i Osman Baba resmin sahib-i arza virürler.
Resm 30*

TT 521, s. 446

Evai-i vakf-ı zaviye-i mezbure

Kazgan 40 kıta, Sahan hurcu 100 kıta, Tepsi hurcu 30 kıta, Tepsi sade 20, Bakraç-ı büzürg 15 kıta;

Bakraç-ı küçük 10 kıta, Tava 10 kıta, Tas 10 kıta, Keğçe 10 kıta, Teps-i kuru 30 kıta; Keğgir 9 kıta, Sini 3 kıta, Çerağ 3 kıta, Şamdan 10 kıta, Badiya 1 kıta ve beş bakraç.

Otman Baba'nın zaviyesi aynı defterin 449. sayfasında kaydedilmiştir.

II 521, s. 449

Zaviye-i Otman (التمان) Baba, Akyazı'da Hacı Hüseyin Kışlası kurbunda bazı hali yer Doğanca Saruhan nam karye subaşısı Ali veled-i Musa'dan mezkur Otman (التمان) Baba nam derviş yüz akçe resm-i tapu virüb zikr olan yerde zaviye bünyad idüb bu hususda - merhum mağfurun leh - Sultan Bayezid Han - aleyhü'r-rahme ve'l-gufrandan - sene sitte ve semanin ve semanemie Şevvali evvelinden suret-i hükm-i şerif ibraz idüb fehvasında buyurmuşlar ki haricden kurban için gelen koyuna amel dahl eylemeye ve resm taleb kılmaya ve zikr olan yurd tekke-i mezbur dervişin taht-ı tasarrufunda olub - merhum ve mağfurun leh -Sultan Selim Han - tabe serahuda - sene işrin ve tisamie Muharreminin evasıtıyla müverreh hükm-i şerif getürüb hariç ez defter olub mezkur Otman Baba'nın evladı sebt olunmasın maksud eyledükleri ecilden deftere sebt olundı deyu defter-i atik-i hakanide mukayyed bulunmağın hala defter-i cedide dahi kayd olundı. Amma ziraat ve hırsat itdükleri yerlerin öşr ve resimlerin sahib-i arza eda ideler.

Bazarlı veled-i Nesimi-şeyh, Hasan veled-i Cafer, Kurd veled-i Bazarlı, Dede Bali veled-i Hasan, Ali veled-i Cafer;

Mahmud veled-i Nebi, Cafer veled-i Ali, Veli veled-i Cafer, Nebi veled-i Cafer, Arslan veled-i Maden;

Muharrem veled-i Nazar, Memi veled-i Abdullah, Çırak veled-i o, Ali veled-i Bahar, Hüseyin veled-i o;

Hüdavirdi veled-i Umur, Hamza veled-i Ayas, Turak veled-i o, Mehmed veled-i Nebi;

Evai-i zaviye-i mezbure

Mushaf-ı şerif cild 1, Kazgan 4 kıta, Teps-i hurcu 10 kıta, Maşraba 2 kıta, Bakraç 3 kıta;

Sahan 2 kıta, Keğçe kıta 1, Keğgir kıta 1, Tas kıta 1, Çerağ 6 kıta;

Sığır-ı siyah 2, Ganem res 9, İnek res 4, Bargir res 1, İlm? 1.

Hicri 980-Miladi 1572/1573 yılında II. Selim döneminde tutulan kayıtlara göre Osman Baba zaviyesinin ekonomik durumunda ve bu zaviyede kullanılan mutfak eşyası bakımından Kanuni dönemindeki durum korunmaktadır. Sadece Kılıçburnu yaylağını Osman Baba zaviyesinin dervişleri tasarruf etmeye başlamış ve timar sahibine 30 akçe vergi ödemişlerdir. Hıdmetkaran-ı zaviye-i mezbure adı altında Osman Baba zaviyesinde yaşayanlar kaydedilmiştir. Kanuni dönemine göre zaviyede yaşayan derviş sayısında düşüş vardır. Daha önce 68 olan derviş sayısı, bu tarihte 45'e düşmüştür. Kiptiyan-ı zaviye-i mezbure adı altında kaydedilenlerde ise, herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır. Genel olarak 1571 yılında Kıbrıs'ın

alınması ve aynı yıl İnebahtı deniz savaşlarının yaşanması Osmanlı ülkesinde 1572/1573 senesi yapılan tahrirde nüfus düşüklüğü olarak yansımıştır. Osman Baba zaviyesindeki dervişlerin sayısının azalmasını bu olaylarla ve henüz nedenini bilemediğimiz sebeplerle ilintilendirilebilir. Buna karşılık Otman Baba zaviyesinde ise, nedenini açıklayamadığımız bir şekilde nüfus artışı görülmektedir. Kanuni döneminde 15 olan derviş sayısı 1572/1573'te 19'a çıkmıştır. Tıpkı Osman Baba zaviyesinde olduğu gibi Otman zaviyesi de daha önceki Osmanlı sultanlarından aldıkları muafiyetleri II. Selim tarafından da yenilenmiştir. Otman Baba zaviyesi için yeni olan durum ise, dervişlerin ziraat ettikleri yerlerin öşür ve rüsum vergilerinin timar sahibine verileceğinin kaydedilmiş olmasıdır. Otman Baba zaviyesi için 1572/1573 yılında yapılan tahririn daha öncekilerden farklı bir unsuru da zaviyede kullanılan araç gereç, hayvan sayısı ve kitapların belirtilmesidir. Bunlar arasında bir Kur'an-ı Kerim ve İlm adı altında bir kitap sayabiliriz. Ayrıca zaviyede dört adet kazan, 10 adet tepsi hurcu, 2 maşraba, 3 bakraç, 2 sahan, 1 kepçe, 1 kevgir, 1 tas ve 6 çerağ kaydedilmiştir. Zaviyenin ihtiyaçları için 2 adet kara sığır, 9 adet koyun, 4 inek ve 1 at bulunmaktadır. Zaviye içinde yer alan bu alet edevat, Osman Baba zaviyesiyle karşılaştığında Otman Baba zaviyesinin çok daha küçük olduğu anlaşılır. Ancak Osman Baba zaviyesinde kitaba yönelik olarak herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

III- Otman Baba ve Osman Baba zaviyelerinin lokalizasyonu

Evliya Çelebi, yaklaşık 20 yıl ara ile gerçekleştirdiği iki ayrı seyahati esnasında Osman Baba tekkesinden söz etmektedir. İlk seyahatini 1652/1653 (H. 1063) yılında yapan Evliya Çelebi, Tatarpazarcık'tan hareketle Filibe'den, Papaslı [Popovitsa] (Acaroğlu 2006: 796) köyünden, Kayalı'dan [Virbitsa] (Acaroğlu 2006: 556) ve ardından Semizce [Semihçe=Klokotnitsa] (Acaroğlu 2006: 872) köyünden geçerek Altunçayır'a [Zlatna Livada] (Acaroğlu 2006: 36) giderek Hermenli (Harmanlı)'ye ulaşmıştır. Evliya Çelebi, Osman Baba tekkesini Harmanlı'nın yüksek bir yerinde bir han tarif etmekte ve bu hanın güneyinde dağlar içinde yani Harmanlı'nın güneyinde Osman Baba tekkesinin olduğunu söylemektedir. Evliya Çelebi'nin bahsettiği bu tekke, Osmanlı tahrir defterlerinde Otman Baba zaviyesi olarak kaydedilen dergâh olmalıdır. (Evliya Çelebi 1999: 236) Aşağıda bu tekkenin yerini tespit etmeye çalışacağız.

1670/1671 (H. 1081) yılında gerçekleştirilen ikinci seyahati esnasında İstanimaka'dan [Asenovgrad] (Acaroğlu 2006: 458) hareket ettikten sonra Osman Baba tekkesine varmadan önce Evliya Çelebi sırasıyla Arnavud [Arnavud-ı küçük=Gornoslav] (Acaroğlu 2006: 52), Çervina [Çerven] (Acaroğlu 2006: 217), Yukarı Tahtalı ve Aşağı Tahtalı [Bugün bu iki köy Topolovo adı altında birleştirilmiş durumdadır.] (Acaroğlu 2006: 933), Büyük Arnavudlu [Arnavud-ı kebir=Dolnoslav] (Acaroğlu 2006: 51), Papas [Popovitsa] (Acaroğlu 2006: 796), Bardakçılar, Yenice, Kınıklı ve İlyas [Trakiets] (Acaroğlu 2006: 317) köylerini ziyaret etmiştir. (Evliya Çelebi 2003: 341) Osman Baba tekkesinden sonra Konukçu [Uludere=Tatar köy=Konuş] (Acaroğlu 2006: 617, 939), Tatarlı, Hisarlı [Hisarlıoba=Manastır] (Acaroğlu 2006: 424), Anabacı, İğdebükü [İde-Bey-Köy=İde-Bik=Knijovnik] (Acaroğlu 2006:

440), Kütüklü [Koren] (Acaroğlu 2006: 683), Ali Baba Tekkesi köyü⁵, Kuruşlu, Fındıklı [Fındıcık=Lyaskovets] (Acaroğlu 2006: 342), Derbend ve Dingli [Dinekli, Dinikli=Lozen] (Acaroğlu 2006: 277) adlı köylerden geçerek Evliya Çelebi Cısır-i Mustafa Paşa'ya [Svilengrad] ulaşmıştır. Bu ikinci seyahati esnasında ise Evliya Çelebi, Osmanlı tahrir defterlerinde Osman Baba zaviyesi olarak kaydedilen tekkeyi ziyaret etmiştir. (Evliya Çelebi 2003: 344)

Evliya Çelebi, Yahya Paşaoğlu Mehmed Bey'in Osman Baba zaviyesinde bir bahar meydanı bina ettiğini beyan ettikten sonra bunun da Karadeniz sahilinde Varna ile Balçık arasındaki Batova deresinde Akyazılı Sultan tekkesine benzetmektedir. (Evliya Çelebi 2003: 342) Evliya Çelebi'nin Osman Baba tekkesinin görkemliği ile ilgili verdiği bilgilerin doğru oldukları anlaşılmaktadır. Çünkü Osmanlı tahrir defterlerindeki kayıtlar da büyük bir zaviye olduğunu göstermektedir.

Velayetnameye göre Otman Baba, Hasköy'ün kible tarafında Tanrı eteğinde Uludere'ye [Harmanlı Deresi] (Acaroğlu 2006: 983-984) gelmiştir. Daha sonra da Akpınar'a [Byal Kladenets] (Acaroğlu 2006: 19) gelerek abdallarını cem etmiştir. Bu köy İlyas [Trakiets] ve Hacı Hüseyin Mahalle [Nadejden] köyleri arasında ve uzaklık olarak ters yönde hemen hemen aynı mesafededir. (Kılıç vd. 2007: 260-261)

XVI. yüzyıl tahrir defterlerinde ise Hasköy'e bağlı Osman Baba ve Otman (Atman) Baba zaviyeleri zikredilmektedir. İki farklı zaviyelerdir. Bugünkü Hasköy'ün (günümüzdeki adı Haskovo) Tekke (günümüzdeki adı Teketo) adlı yerleşim birimi, günümüz Trakiets=İlyas=İlyasça köyünün bir mahallesidir. Burada bulunan dergâh Osman Baba'ya aittir. Taradığımız tahrir defterlerinde Osman Baba'nın tekkesinin tasarrufunda olan bağ, bahçe ve değirmenlerin Koçaşlı [bugünkü Haskovo iline bağlı Kozlets köyü] (Acaroğlu 2006: 610), Aydoğmuş [bugünkü Haskovo iline bağlı Zornitsa köyü] (Acaroğlu 2006: 73) ve Sarnıç Pınarı [bugünkü Haskovo iline bağlı Sırnitsa köyü] (Acaroğlu 2006: 779) zikredilmesi, tekkenin de buralara yakın olması fikrini doğurmaktadır. Harita üzerinde bu köyler birbirine çok yakındır. Dolayısıyla Tekke köyündeki tekke Osman Baba tekkesidir. (Çalık 2005: 121-122)

XV. yüzyıl kaynaklarında Otman Baba zaviyesi olarak geçen zaviye, Hasköy'ün Akyazı mevkiinde Hacı Hüseyin Kışlasında zikredilmektedir. Velayetnamesi olan ve Varna'da Tekke köyünde (Obroçişte) zaviye kuran Otman Baba budur. Hatta Varna'daki Tekke köyündeki zaviye Akyazılı diye anılmaktadır ve bu ismin Hasköy'deki Akyazı mevkiinin isminden geldiğini düşünebiliriz. Otman Baba'nın yakınında zaviyesini kurduğu Hasköy'e bağlı Hacı Hüseyin Kışlası aradığımızda ise bugünkü Hasköy iline bağlı Bulgarca adı Nadejden olan Hacı Hüseyin Mahalle adında bir köyün olduğunu tespit edebiliriz.

---

5 Bazı araştırmacılar, Otman Baba tekkesinin, Türkçe adı Tekkeköy olan Hasköy iline bağlı bugünkü Bogomil köyünde olduğunu düşünmektedirler. (Özer 2005: 358).

Otman Baba'nın tekkesinin bu köye yakın bir yerde olma ihtimali vardır.⁶(Acaroğlu 2006: 390)

V- Sonuç

1- Osman Baba ve Otman Baba'nın isimlerinin kayıtlara geçişinde bazı farklılıklar gözlemlenir. Osman Baba'ya ait en eski kayıt, H. 913-M. 1507/1508 tarihli türbe kitabesidir. Bu kitabe Katerina Venedikova tarafından fotoğrafı ve yazının istifinin deşifresiyle yayımlanmıştır (Venedikova 2006: 93). Yazının deşifresinde bazı sıralama hataları görülmekle birlikte kitabe fotoğrafının verilmesi bu hataların aşılmasını mümkün kılmaktadır. Burada Osman Baba (اطمان-Atman) şeklinde yazılmıştır. Daha sonra Osman Baba için yazılan kayıtlarda bu yazım şekline rastlamıyoruz. 1515 yılından başlayarak 1573 yılına kadar devam eden incelediğimiz Osmanlı kayıtlarında Osman Baba'nın Osman (عثمان) şeklinde kaydedildiği görülmektedir. Dolayısıyla aslı Atman olan bir isim zaman içinde Osman'a dönüşmüştür. Bu durum bize Alevi-Bektaşî grupları arasında çok az yer alan Osman isminin bir Bektaşî Babası için kullanılıyor olmasının sebebinin de açıklıyor.

Buna karşılık Otman Baba için Osmanlı tahrir defterlerinde farklı yazım şekilleriyle karşılaşırız. 1515/1516 yılında Atman (اتممان) şeklinde kayda geçirilmiştir. 1530 yılında ise bu yazım şekli Otman'a (اوتمان) dönüşmüştür. Aynı tarihte Otman yazılımı ile birlikte Otman Baba için Osman (عثمان) yazımı da kullanılmıştır. 1541 ve 1572/1573 tarihli tahrir defterlerinde ise, Otman (اوتمان) yazım şekli tercih edilmiştir. Osman Baba ve Otman Baba için benzer yazım şekillerinin kullanılması Evliya Çelebi'den başlayarak onların birbirleriyle karıştırılması ve onların aynı kişi olduğunun zannedilmesine neden olmuştur.

2- Osman Baba ve Otman Baba iki ayrı kişidir ve kronolojik olarak birbirlerini görme ihtimali düşük bir zaman dilimi içinde yaşamışlardır.⁷ Bugün Hasköy iline bağlı İlyasça (Trakiets) köyünün bir mahallesi olan Tekkeköy (Teketo)'de türbesi ve tekkesi bulunan kişi Osman Baba'dır. Osman Baba'nın bu zaviyesinin en azından Fatih Sultan Mehmet'ten beri var olduğunu II. Bayezid tarafından verilen bir hükm-i şerif yoluyla anlıyoruz. Ancak bu dönemde Osman Baba merhum sıfatıyla anılmaktadır ve yaşadığı dönem ile tekkenin inşa edildiği tarih de Fatih Sultan Mehmet döneminden önceki bir zamandır. Bu tarihin ne olabileceği konusunda bugün Tekkeköy'de bulunan ve Katerina Venedikova tarafından

6 Benzer durum Seyyid Ali ile Kızıl Deli için de geçerlidir. Seyyid Ali, 1365 yılı civarı ölmüş olduğu anlaşılan bir eren iken, Kızıl Deli 1412 yılında hala hayattaydı. Vatan Özgül, Veli Baba Menakıpmesi ile birlikte I.Murad'a ait 1366 tarihli vakfiye belgesi, Kosteneçki'nin Stefan Lazareviç Biyografisi, Düsturname-i Enveri'de geçen Seyyid (Seyit/Seydi Sultan) ile 1412 yılına ait ve Kızıl Deli'ye verilmiş bir belgeyi dolayısıyla bu tarihte hayatta olduğunu bildiğimiz Kızıl Deli'yi analiz etmiştir. Bu analizlerden hareketle Dimetoka ile ilişkilendirilen Seyyid Ali Sultan adlı erenin aslında 1364/1365 civarı ölmüş olduğunu ortaya koymakta ve Seyyid Ali Sultan ile Kızıl Deli'nin farklı kişiler olduğu iddia etmiştir. (Özgül, 2010: 191-314). Bu makalenin yazılması sırasında sık sık görüş alışverişinde bulunduğumuz Vatan Özgül'e içten teşekkür ediyoruz.

7 TT 50, s. 134.

fotoğrafi ile birlikte yayımlanan kitabede (Venedikova 2006: 93) türbenin inşa tarihinin Hicri 813 (Miladi 1410/1411) verilmesi bize ışık tutmaktadır. Ayrıca bu kitabede Osman Baba'nın babasının adının Hüssam olduğunun belirtilmesi ve Evliya Çelebi'nin de Osman Baba'nın Seyyid Ali'nin oğlu Seyyid Hüssameddin'in oğlu olduğunu vurgulaması ile birlikte (Evliya Çelebi, 2003: 343) H. 1151 (M. 1738/1739) tarihli bir mühürde de Osman Baba'nın Hüssam Şah'ın evladı olduğunun vurgulanması en azından kronolojik olarak Osman Baba'nın şeceresini çıkarmamızı mümkün kılmaktadır. (Mikov 2008: 201-203) Her ne kadar birinci elden kaynaklara sahip olmamakla birlikte yukarıda saydığımız kaynaklardan aşağıdaki şecere çıkarılabilir:

Seyyid Ali (tahminen öl. 1365)

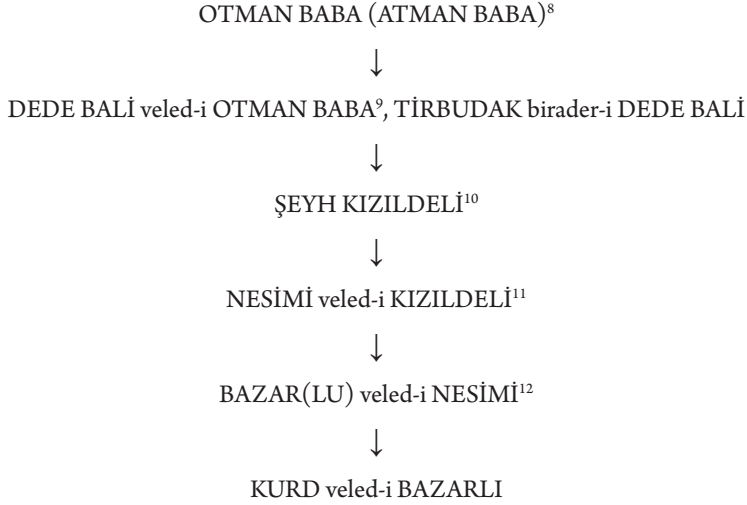
Seyyid Hüssameddin

Osman Baba (tahminen öl. 1411)

Osman Baba'nın zaviyesinin kayıtları 1573 yılına kadar ulaşmasına rağmen burada yaşayan dervişlerin baba adlarında Osman Baba'ya bir atıfta bulunulmaması nedeniyle tekkenin gelişim sürecini takip edebilmemize rağmen Osman Baba'nın şeceresini Osmanlı döneminde oluşturmamız mümkün olmamaktadır.

Otman Baba ise, Osman Baba ile karıştırılmakta olup kendisi daha geç dönemde yaşamıştır. Tahrir defterlerine yansıyan Otman Baba'nın velayetnamesi olan Otman Baba olduğunu düşünüyoruz. Velayetnameye göre 1402 yılında Anadolu'ya gelmiş daha sonra Balkan yarımadasına geçmiş ve 1478 yılında vefat etmiştir. Osmanlı tahrir defterlerinden Otman Baba'nın bizzat kendisinin sağlığında zaviye inşa ettiğini öğreniyoruz. Kuvvetle muhtemeldir ki, bu zaviyenin inşaat tarihi Fatih Sultan Mehmet'in saltanatının sonlarına doğru ve Otman Baba'nın ölüm tarihi olan 1478'den önceki bir zaman dilimi içindedir. Bu zaman diliminin 1453 ila 1478 tarihleri arasında olduğunu söyleyebiliriz. Otman Baba'nın kurduğu zaviyeye Hicri 1 Şevval 886 –Miladi 23 Kasım 1481 tarihinde Sultan II. Bayezid tarafından bazı muafiyetler tanınmış ve bu tahrir defterine kaydedilmiştir. 1572/1573 yılına kadar takip edebildiğimiz tahrir defterlerinde Otman Baba'nın evlatları zaviyenin devam etmesini sağlamışlardır. Bu tarihe kadar Otman Baba'nın soy şeceresini aşağıdaki gibi çıkarmamız mümkün olmaktadır:

Dolayısıyla yukarıdaki kayıtlardan Osman Baba'nın XIV. yüzyılda doğduğunu ve XV. yüzyılın başında 1410/1411 yılında vefat ettiğini görürken Otman Baba'nın ise tahrir kayıtlarına ve Velâyetnamesine istinaden 1478 yılında öldüğü sonucuna ulaşabiliriz. Bu kronoloji, birbirine karıştırılan iki farklı kişiyi de ayırmamızı mümkün kılmaktadır.

3- Osman Baba ve Otman Baba Zaviyelerinin bulunduğu coğrafya konusunda da bazı sorunlar vardır. Bugün bazen Otman Baba, bazen Osman Baba diye anılan ve Bektaşilik kültürünün Bulgaristan'daki önemli merkezlerinden birisi olan yer, Hasköy'e bağlı İlyasça köyünün mahallesi olan Tekkeköy'dür. Bu durumu, Osmanlı tahrir defterlerinde Kırkpınar, Aydoğmuş, Beyköy, Konuş, Sarnıç Pınarı, Koçaşlı ve İlica [Tatarevo] gibi Osman Baba türbesinin etrafında bulunan köylerin zaviye ile birlikte kayda geçirilmesinden kesin olarak anlıyoruz. Ayrıca İskender Beyoğlu Yahya Bey'in Osman Baba tekkesine bir çeltik dengini bağışladığı 1515/156 tarihli defterde geçmektedir. İskender Beyoğlu Yahya Bey'in günümüzde Osman Baba türbesinin yanında sembolik bir mezarı mevcuttur ve parçalanmış bir şekilde mezar taşı bulunmaktadır. (Mikov 2008: 36-37) Diğer bir kanıtımız ise Evliya Çelebi'nin 1670 yılında ziyaretiyle Osman Baba tekkesiyle tahrir defterlerine yansıyan Osman Baba zaviyesindeki bilgilerin örtüşmesidir. Bundan dolayı Osman Baba zaviyesinin İlyasça'nın Tekke mahallesindeki zaviye olduğundan şüphemiz kalmamaktadır. Günümüze ulaşan bu zaviyenin kökenleri daha öncesine gitmekle beraber M. Kiel'in, Fatih Sultan Mehmet döneminde inşa edildiği ve erken dönem Osmanlı mimarisinin özelliklerini taşıdığı

8 TT 50, s. 134.

9 TT 385, s. 370.

10 TT 385, s. 370.

11 TT 385, s. 370'de Bazar şeklinde geçerken TT 521, s. 449'da Bazarlı veled-i Nesimi-şeyh olarak kaydedilmiştir.

12 TT 521, s. 449.

şeklindeki görüşüne Mikov'un aksine (Mikov 2008: 37) çok daha fazla hak verdiğimizizi belirtmek isteriz. (Kiel (1980): 32)

Otman Baba'nın zaviyesinin yeri ise henüz tam olarak lokalize edilememiştir. Osmanlı tahrir defterlerindeki kayıtlara göre Hasköy'de bulunan Akyazı Hacı Hüseyin Kışlası yanında inşa edilmiştir. Hacı Hüseyin Kışlası, Türkçe adı Hacı Hüseyin Mahallesi olan Harmanlı'nın güneyinde bulunan ve bugün Nadejden olarak adlandırılan köy olması ihtimali vardır. Evliya Çelebi de 1653 yılında bölgeye yaptığı ilk gezisinde Harmanlı'nın güneyinde, karıştırarak Osman Baba'ya (Doğrusu Otman Baba'ya olmalı, çünkü 1670 yılındaki ikinci ziyaretinde Osman Baba'nın zaviyesini doğru yerde tasvir etmektedir.) ait bir türbenin bulunduğundan bahsetmiştir. Bu bölge, yukarıda adını verdiğimiz Hacı Hüseyin diye adlandırılan mahal ile aynı yerdedir. Bundan dolayı yaptığımız tahminin doğru olduğunun gösterebilmemiz için alan araştırmasına ihtiyaç vardır. Çünkü burada bulunan bir tekkeye ait herhangi bir yayına tarafımızdan ulaşamamıştır.

4) Osman Baba ve Otman Baba zaviyelerinin büyüklüğü, içinde barındırdıkları derviş sayıları ve zaviyede kullanılan araç gereç bakımından 1515-1573 yılları arasında dört Osmanlı tahrir defterinden mukayese yapmamız mümkün olmaktadır. 1515/1516 yılında Osman Baba zaviyesinde 20 kişi yaşarken 1530 tarihinde bu rakam 69'a çıkmıştır. 1541 yılında ise, 68 derviş ve 9 Kıptiyan olmak üzere bu rakam 77'ye ulaşmıştır. 1572/1573 yılına gelindiğinde ise, derviş sayısı 45, Kıptiyan da 9 olmak üzere 54 kişi Osman Baba zaviyesinde yaşamaktadır.

Otman Baba zaviyesinde ise, 1515 tarihinde 11 kişi olan derviş sayısı 1530'da 5'e düşmüştür. 1541 yılında ise bu rakam 15'e çıkmış ve 1572 yılında bu sayı korunmuştur. Her iki zaviyede XVI. yüzyılın ilk üç çeyreği için nüfus sayısını karşılaştırdığımızda Osman Baba zaviyesinin XVI. yüzyılın ortalarında büyük bir artış göstererek derviş sayısını yaklaşık 3,5 kattan fazla arttırdığını görüyoruz. Buna karşılık Otman Baba zaviyesinde zaman zaman nüfusunda azalmalar olmakla birlikte fazla bir nüfus artışının olmadığını ve incelediğimiz yaklaşık 58 yıllık dönemde nüfusunu koruduğunu söyleyebiliriz.

Ekonomik olarak baktığımızda ise, Osman Baba zaviyesine hizmet eden 4 adet değirmenin bulunduğu ve çevresindeki pek çok köyde bulunan bahçelerden armut ve pirinç gibi ürünleri temin ettiğini söyleyebiliriz. Ayrıca İskender Beyoğlu Yahya Bey'in Otman Baba zaviyesine katkı verdiği de kayıtlara yansımıştır. Osman Baba zaviyesinde kullanılan araç gereçlere baktığımız zaman yıllar içinde bir artışın varlığı dikkat çekmektedir. Zaviyede kullanılan mutfak araçları içinde kazan, sahan, tepsi, bakraç, tava, kepçe, kevgir, sini ve toprak kap olan badiyayı sayabiliriz. Ayrıca aydınlanma için şamdan ve çerağın da kaydedildiği görülmektedir.

Otman Baba zaviyesi ise, Osman Baba zaviyesi ile karşılaştırıldığında daha küçük bir tekkedir. Bununla birlikte Otman Baba zaviyesinde kurbanlık için getirilen koyun sayısı dikkat çekicidir. 1515/1516 yılında bu rakam 400 adet iken 1530 yılında 350'ye, 1541 yılında 200'e düşmüştür. 1573 yılında ise kurbanlık koyunla ilgili herhangi bir rakam

verilmemiştir. Zaviyede yaşayanların şey-i Allah ile kanaat ettikleri vurgulanmıştır. Bununla birlikte zaviyenin etrafında hınta, zahire ve arpanın yetiştirildiği anlaşılmaktadır. Otman Baba zaviyesinde kullanılan eşyalarına baktığımız zaman kazan, tepsi, maşrapa, bakraç, sahan, kepçe, kevgir, tas gibi mutfak malzemesi, çerağ gibi aydınlanma malzemesi ve Osman Baba zaviyesinde görmediğimiz bir Mushaf-ı Şerif ve bir de ilm kitabının varlığı dikkat çekmektedir. Ayrıca zaviyenin ihtiyaçları için kara sığır, koyun, inek ve atın beslendiği de görülmektedir.

5- Her iki zaviye de tahrir defterlerindeki geriye dönük atıflara göre Fatih Sultan Mehmet, II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman ve II. Selim dönemlerinde padişah hükümlerini yenileyerek yasal statülerini sağlamışlardır.

6- Her iki zaviyenin Balkanlar'daki konumuna baktığımız zaman Osman Baba zaviyesinin Seyyid Ali Sultan'la birlikte temsil edilen Bektaşilik geleneğini temsil ettiğini Otman Baba'nın ise daha sonra Akyazılı İbrahim Baba ve Demir Baba ile devam edecek olan Babai ya da Sarı Saltuk geleneğini temsil ettiğini söyleyebiliriz. Bununla birlikte tıpkı Otman Baba ve Osman Baba isimlerinin birbirini etkilemesi ve karışması gibi zaman içinde bu algılayış şekilleri birbirine karışmış ve Bektaşilik ana potası içinde yer almıştır.

7- Osman Baba ve Otman Baba'nın birbirinden ayrı kişiler olduğunun saptanmasının Balkanlar'daki Bektaşî kültürü araştırmalarının daha sistematik hale getirilmesine katkı vereceğini ve karşılaşılan pek çok problemin çözümüne yardımcı olabileceğini düşünmekteyiz.

VI- Belgeler

131

رژور و کورد، عمادان

ما وزون وله عمادان	نوس وزون وله عمادان	انواع وزون وله عمادان
وایف وزون وله عمادان	خوش وزون وله عمادان	وله عمادان وزون وله عمادان
نوس وزون وله عمادان	ساز وزون وله عمادان	سپاه وزون وله عمادان

دور و دور و غیر ذکر اولاد تکلیف سالکانه

لستار سمان مدکور و کورد
کون و ناس و نوجا و فک و کون
دکس بکات صحت و فک لیتنج

۳۰
۲۵
۴۵

باغ
کورد نام کورد مولد سار
صحت صحت و کورد
۳۰

فرد
کورد نام کورد سار
کورد نام کورد سار
کورد نام کورد سار

کورد نام کورد سار

۳۰
۱۰۰

130

رژور و کورد، عمادان

ما وزون وله عمادان	نوس وزون وله عمادان	انواع وزون وله عمادان
وایف وزون وله عمادان	خوش وزون وله عمادان	وله عمادان وزون وله عمادان
نوس وزون وله عمادان	ساز وزون وله عمادان	سپاه وزون وله عمادان

۵۱	۳۱	۱۰	۱۱۰	۴۸۲
۱۱۸۹	۱۱۸۹	۲۹۰	۱۳۴	۲۰
۹۵۵	۲۹۰	۱۳۴	۲۰	۲۰
۱۱	۱۵۴	۱۳۴	۳۰	۹۵
۱۰۰	۱۰۰	۵۰	۱۷	۱۷

۵۴۹۸

رژور و کورد، عمادان
کورد نام کورد سار
کورد نام کورد سار
کورد نام کورد سار

۳۰
۱۰۰

ما من كونيح ريق يابها حاجن صنة فيكلاي با نتمه بعض حاليه بين طعا نتمه
 هانزوحاه ناع نريه سوباس بي علي ولد بوس ده لتمامه بابانام دروش
 بوزلچي طا بوديب ذكركولده يهه نرلوه بيكال ليدب بوغورصه
 رصوم ومنتور لسلطه بابيزده حاه عليه لرتيه والنفله ده سته
 ونما نيز ونامانا بولله لولده مورخو حكم شريف لبولر ليدوب
 قولسته بويرسلر كه خارجه قورباة ليخند كلده قيونما بولر
 ليليه وريح طلب نيلم ونذكر لولده يوهه وكيه نذكر دروب سارخه
 مقدر ندر لولو بال شامير سلطه سليم حانده عشرين و سهار مومنت
 لول سلطيه مورخو شيم شريف كوزر خارجه لزه فق لولو نذكر لتمامه
 بابانك لولدي ده فقته ثبت لونتاسا معصومه ليلدو كالي لجلده
 ده فقته ثبت لولده بي

وله مناقعات عبد ربه	وله موريت عبد ربه	وله كهنه عبد ربه	وله اربعده عبد ربه	وله امام عبد ربه
وله عبد ربه	وله عبد ربه	وله عبد ربه	وله عبد ربه	وله عبد ربه
وله عبد ربه	وله عبد ربه	وله عبد ربه	وله عبد ربه	وله عبد ربه

مذكوره سرة لله ليلد قناعته ليدر له
 وقورباة ليخند كلده قيونما بولر

رولو
 لوتانه بابا
 مذکور عنانه بابا طایر لاجورد زرد
 راز ویم باله قیامه لیکن کلده قیوم
 عام و عامر ایتمه دیلر لاجورد
 کلده قیامه لیکن کلده قیوم
 راس

رولو
 عنانه بابا
 خاص کوی اولدی غایت

صدف ایله
 زلوه ایله کوره
 قیامه
 باغ
 زلوه ایله کوره
 قیامه

کلده قیامه
 زلوه ایله کوره
 قیامه
 باغ
 زلوه ایله کوره
 قیامه
 راس

TT 370, s. 341

دلووم عبا ه باا جاي كوي نولاي سينا نه ايصه ه هه عيسه عيسه
 باسكا - جان سا - كچه ه بظا ز ررله فليش بودود دكس
 ه دوع بعوف زنه و لظا زنه ز ماه كچه كچه نوم
 ه هه لشم و رسم طلمه جلب و كرم نظا و لشم يور علمه و باه شه
 زوليش صوح سلطه ه سلام جاه علمه لاي شه و لشم لاي شه
 عيسه لاي شه و لظا كچه كچه كچه كچه و لشم لاي شه
 و لشم و لشم و لشم و لشم و لشم و لشم و لشم و لشم
 ه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
 هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه

هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه

دوله جان سينا	دوله عيسه لاي شه	دوله كچه كچه	دوله عيسه لاي شه	دوله جان سينا
دوله جان سينا	دوله عيسه لاي شه	دوله كچه كچه	دوله عيسه لاي شه	دوله جان سينا
دوله جان سينا	دوله عيسه لاي شه	دوله كچه كچه	دوله عيسه لاي شه	دوله جان سينا
دوله جان سينا	دوله عيسه لاي شه	دوله كچه كچه	دوله عيسه لاي شه	دوله جان سينا
دوله جان سينا	دوله عيسه لاي شه	دوله كچه كچه	دوله عيسه لاي شه	دوله جان سينا
دوله جان سينا	دوله عيسه لاي شه	دوله كچه كچه	دوله عيسه لاي شه	دوله جان سينا
دوله جان سينا	دوله عيسه لاي شه	دوله كچه كچه	دوله عيسه لاي شه	دوله جان سينا
دوله جان سينا	دوله عيسه لاي شه	دوله كچه كچه	دوله عيسه لاي شه	دوله جان سينا

366

دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد
دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد
دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد

صفا راز در ۱۱۱۱۱۱۱۱

دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد
دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد

صفا راز در ۱۱۱۱۱۱۱۱

دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد
دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد
دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد

صفا راز در ۱۱۱۱۱۱۱۱

دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد
دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد
دولت محمد	دولت محمد	دولت محمد

TT 385, s. 366

367

باغی در کله در کله / باغی در کله در کله / باغی در کله در کله
 تو جاسی / تو جاسی / تو جاسی
 حاصبه / حاصبه / حاصبه
 باغی در کله در کله / باغی در کله در کله / باغی در کله در کله
 تو جاسی / تو جاسی / تو جاسی
 حاصبه / حاصبه / حاصبه

لیلط / لیلط / لیلط / لیلط
 سومار / سومار / سومار / سومار

اولی / اولی / اولی / اولی

لوع / لوع / لوع / لوع
 ناک / ناک / ناک / ناک
 عسی / عسی / عسی / عسی
 سالی / سالی / سالی / سالی
 نوال / نوال / نوال / نوال

نوال / نوال / نوال / نوال
 طوع / طوع / طوع / طوع
 طاب / طاب / طاب / طاب
 کوی / کوی / کوی / کوی
 کعلار / کعلار / کعلار / کعلار

بی / بی / بی / بی
 سالی / سالی / سالی / سالی
 سالی / سالی / سالی / سالی
 سالی / سالی / سالی / سالی
 سالی / سالی / سالی / سالی

و ستره او

رأيت ما أرىه فإني قد رأيت ما يرى
 فإني ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى

رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى
 رأيت ما يرى وما يرى ما يرى

445

444

دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

اسماء زاده قوتون

اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء

اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء

اسماء زاده قوتون

اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء

اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء

اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء

اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء

اسماء زاده قوتون

اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء
اسماء	اسماء	اسماء	اسماء

اسماء زاده قوتون

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والعهد الذي كان بيننا وبينهم
 ان نعبد الله وانه اعبدنا
 وما كنا لنعبد الا الله
 وما كنا لنشركه
 بشئ من قبله
 وما كنا لنكفر به
 شيئا من قبله
 وما كنا لنكون من عبادك الا
 المتقين
 وما كنا لننطق بكلام
 الجاهل الذي ينطق به
 الجاهلون
 وما كنا لننطق بكلام
 الجاهل الذي ينطق به
 الجاهلون
 وما كنا لننطق بكلام
 الجاهل الذي ينطق به
 الجاهلون

اسماء زاده قوتون

دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت
دولت	دولت	دولت	دولت

اسماء زاده قوتون

446

اول کلامه
وقدر روحه درون

اول کلامه
وقدر روحه درون
اول کلامه
وقدر روحه درون
اول کلامه
وقدر روحه درون

اول کلامه
وقدر روحه درون
اول کلامه
وقدر روحه درون
اول کلامه
وقدر روحه درون

اول کلامه
وقدر روحه درون
اول کلامه
وقدر روحه درون
اول کلامه
وقدر روحه درون

TT 521, s. 446

449

و ان لى من به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 لى فقا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 بهن صفا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 لى فقا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 بهن صفا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 لى فقا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 بهن صفا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 لى فقا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 بهن صفا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 لى فقا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 بهن صفا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 لى فقا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 بهن صفا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 لى فقا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى
 بهن صفا به سارا يه بار فقا به هسه كندا بهن دوسيه اشعنا كى

حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى
 حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى
 حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى
 حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى
 حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى

حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى
 حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى
 حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى
 حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى
 حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى حلى

TT 521, s. 449

KAYNAKÇA

I- Arşiv Malzemesi

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defteri TT 50

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defteri TT 370

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defteri TT 385

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defteri TT 521

II- Tetkik Eserler

ACAROĞLU, M. Türker (2006): *Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları Kılavuzu*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (ed.) (2001-2002): *370 numaralı Muhasebe-i vilâyet-i Rûm-ili Defteri (937/1530), Dizin ve tıpkıbasım*, c. 1-2, Ankara.

BİRDOĞAN, N. (1995): *Anadolu ve Balkanlar'da Alevi Yerleşmesi, Ocaklar-Dedeler-Soyağaçlar*, İstanbul: Mozaik Yayınları.

ÇALIK, Sıddık (2005): *Çirmen Sancağı Örneğinde Balkanlar'da Osmanlı Düzeni (15.-16. yüzyıllar)*, Ankara: Bosna-Hersek Dostları Vakfı Yayınları.

DOĞRU, Halime (2002) "Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de Fetih ve İskan Siyaseti", *Türkler*, ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, c. 9, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 165-176.

Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zilli (1999, 2003): *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Topkapı Sarayı Bağdat 308 Numaralı Yazmanın Transkripsyonu-Dizini*, haz. Seyit Ali Karahaman, Yücel Dağlı, Robet Dankoff, 3. kitap ve 8. kitap, İstanbul: YKY yayınları.

İNALCIK, Halil (2009): "Otman Baba ve Fatih Sultan Mehmed", *Doğu-Batı Makaleler I*. Ankara: Doğu-Batı Yayınları, 139-163.

KAYAPINAR, Ayşe (2010): "Osmanlı Klasik Döneminde Trakya'da Yer ve Kişi Adlarında Bektaşî Geleneğinin İzleri", *Uluslar arası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri. Hacı Bektaş Veli. Güneşte Zerresinden, Deryada Katresinden*, derl. Pınar Ecevitoğlu, Ali Murat İrat, Ayhan Yalçınkaya, Ankara: Dipnot Yayınları, 143-163.

KIEL, Michael (1980) "Sarı Saltık ve Erken Bektaşîlik Üzerine Notlar", *Türk Dünyası Araştırmaları* 9, Ankara: 25-36.

KİPROVSKA, Mariya (2008): “The Mihaloğlu Family : Gazi Warriors and Patrons of Dervish Hospices”, *Osmanlı Araştırmaları*, 193-222.

KILIÇ, Filiz ve Mustafa ARSLAN, Tuncay BÜLBÜL (2007): *Otman Baba Velayetnâmesi, Tenkitli Metin*, Ankara.

MÉLIKOFF, Irène. (1999): “14.-15. Yüzyıllarda İslam Heterodoksluğunun Trakya’ya ve Balkanlar’a Yerleşme Yolları”, *Sol Kol Osmanlı Egemenliğinde Via Egnatia (1380-1389)*, ed. Elizabeth A. Zachariadou. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

MÉLIKOFF, Irène. (2009). “Bulgaristan’da Delionman Kızılbaş Topluluğu”, *Uyur idik Uyardılar, Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları*, İstanbul.

MİKOV, L. (2008): *Bulgaristan’da Alevi-Bektaşî Kültürü*, çev. Orlin Sabev, İstanbul.

OCAK, Ahmet Yaşar (1983): *Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslam Öncesi İnanç Motiferi*, İstanbul: Enderun Kitabevi.

ÖZER, Mustafa (2005): “Bulgaristan-Haskova (Hasköy)’deki Türk Devri Eserleri” *Uluslar arası Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk-Bulgar İlişkileri Sempozyumu*, Eskişehir: 355-365.

ÖZGÜL, Vatan (2010): “16.Yüzyıl Öncesinde Dimetoka, Kızıl Deli ve Balabanlılar”, *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 53, 191-314.

ŞAHİN, Haşim (2007): “Otman Baba”, *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 34, İstanbul, 6-8.

VENEDİKOVA, Katerina, (2006) “Stroitelen nadpis nad vratata na türbeto v s. Teketo Haskovsko”, *İzvestiya na Regionalniya istoričeski muzey Haskovo*, c. 3, 86-93.